

СВЯТА ў БЕЛАРУСКАЙ ХАЦЕ

Кожны вечар на сустрэчу з ім спяшаюцца сотні мінчан і гасцей сталіцы. Толькі сотні, хаця радасць спаткання хацелі б раздзяліць тысячы. У гэты вечар яго зала ўмясціла ўсю Беларусь, і дзевяць мільёнаў яе жыхароў з хваляваннем назіралі за тым, што адбываецца на яго сцэне.

19 лістапада Беларускае дзяржаўнае Акадэмічнае тэатр імя Янкі Купалы адзначае сваё 50-годдзе. З дапамогай Беларускага тэлебачання юбілейная ўрачыстасць купалаўцаў стала святам у кожнай нашай хаце.

Асабліваю важнасць гэтай выдатнай падзеі ў грамадскім і культурным жыцці рэспублікі надало тое, што ў вечары прынялі ўдзел кіраўнікі Кампартыі і ўрада Беларусі. У прывітанні ЦК Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў БССР, якое зачытаў сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі С. Пілатовіч, высока адзначана дзейнасць нацыянальнага тэатра. Ён першым даў жыццё на сцэне героям лепшых твораў беларускіх пісьменнікаў. За пяцьдзсят гадоў купалаўцы паставілі больш за 70 п'ес беларускіх драматургаў. Тут знайшлі сваё ўвасабленне шматлікія творы драматургаў брацкіх рэспублік Саюза, рускай і замежнай класікі.

За вялікія заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва Беларускае Акадэмічнае ўзнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета рэспублікі.

Юбіляра прыйшлі віншаваць прадстаўнікі творчых калектываў рэспублікі, калегі па мастацтву, прыехалі суседзі і добрыя сябры з Расіі, Украіны, Малдавіі, Літвы, Латвіі, Эстоніі.

Шмат добрых, цёплых слоў было сказана аб Беларускай Акадэмічнай на гэтым вечары. Але з усіх юбілейных прамоў нам хочацца выдзеліць дзве (хаця і ў іншых усё было трапна і да месца). Віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук Беларусі К. Крапіва, перадаючы прывітальны адрас, адзначаў, што беларускае нацыянальнае тэатр прайшоў вялікі шлях—ад «Беларускай хаткі» да Акадэмічнага. Доктар мастацтвазнаўства з Украіны Н. Есіпенка, гаворачы аб творчай сталасці тэатра імя Янкі Купалы, не без падстаў заўважыў, што яго мастацтва ўвайшло не толькі ў скарбніцу шматнацыянальнага тэатральнага мастацтва нашай краіны, але і па праву належыць усяму свету.

Купалаўцы. Без іх творчасці мы не ўяўляем сабе свайго жыцця, бо мастацтва — гэта наш надзённы хлеб. У той вечар мы ўбачылі іх на сцэне, урачыстых і ўсхваляваных, у многіх ордэнах, медалі на грудзях—знак высокай ацэнкі іх творчых пошукаў, нястомнай працы на шляху да дасканаласці сцэнічнага вобраза. А потым мы ўбачылі вобразы, у якіх удыхнулі жыццё пакаленні артыстаў Акадэмічнага. Поўная іскрыстай вяселосці і народнага гумару купалаўская «Паўлінка», мужны ў змаганні і самаадданы ў любові да Радзімы «Канстанцін Заслонаў», моцны духам «Людзі на балоце»...

Гэта быў незабыўны вечар, калі ў кожнай беларускай хаце да поўначы святлюся блакітны экран тэлевізара.

На ўрачыстым вечары ў Беларускай Акадэмічнай глядачы ўпершыню ўбачылі на сцэне разам усё тры пакаленні купалаўцаў. Спачатку ў святочным адзенні з адзнакамі дзяржаўнай пашаны на грудзях. Потым у разнастай-

ных ролях, ад вечно маладой Паўлінкі да экзатычнага Эзопа. З юбілеем артыстаў шчыра віншавалі прадстаўнікі грамадскасці рэспублікі, калегі. Фота У.А. КІТАСА.

СУМЕСНЫ ЭКСПЕРЫМЕНТ У КОСМАСЕ

■
**ФРАНЦУЗСКИ
ЛАЗЕРНЫ
АДБІВАЛЬНІК
НА САВЕЦКІМ
ЛУНАХОДЗЕ**

З першым савецкім лунаходам звязана важная падзея ў гісторыі савецка-французскага навуковага супрацоўніцтва — пачатак прамых сумесных эксперыментаў у космасе. Па просьбе французскіх вучоных на борце лунахода ўстаноўлены французскі вугалковы адбівальнік, прызначаны для лазернай лакацыі Месяца. Адбівальнік, распрацаваны і выраблены ў Францыі фірмай «Сюд-авіясён» па заказе Нацыянальнага цэнтра касмічных даследаванняў, мае высокія аптычныя якасці і, на думку спецыялістаў, дазволіць правесці рад цікавых навуковых вымярэнняў.

Пры дапамозе вугалковага адбівальніка і наземных лазерных устаноў можна з дакладнасцю да некалькіх метраў вымераць адлегласць паміж пэўнымі пунктамі на Зямлі і на Месяцы, удакладніць параметры арбіты Месяца і яго форму, правесці рад геадэзічных даследаванняў, вырашыць таксама іншыя навуковыя праблемы.

Навукова-тэхнічнае супрацоўніцтва дзвюх краін па космасе ўжо мае на сваім рахунку некалькі паспяхова выкананых работ.

Дастаўкай французскага лазернага адбівальніка на Месяц адкрываецца новая старонка савецка-французскага супрацоўніцтва па космасе. Пакладзены пачатак сумесным эксперыментам, звязаным з запускам на савецкіх касмічных апаратах навуковай апаратуры, вырабленай у Францыі.

Праграма супрацоўніцтва прадугледжвае правядзенне такіх

эксперыментаў у бліжэйшыя гады. Так, падыходзіць да завяршэння падрыхтоўка французскай апаратуры па праекту «Стэра», прызначанай для вывучэння радыёвыпраменьвання Сонца. Паспяхова вядзецца падрыхтоўка эксперыментаў «Каліпса» — па даследаванні часцінак нізкіх энергій і нейтронаў і «Снег» — па вывучэнню гама-праменьняў сонечнага паходжання.

У 1971 годзе мяркуецца вывад на арбіту савецкай ракетнай-носьбітам малага французскага аўтаномнага спадарожніка, на якім будзе правярацца працаздольнасць пласціковых плёнак для сонечных батарэй ва ўмовах ультрафіялетавага выпраменьвання і ўздзеяння касмічных часцінак. Па праекту «Аркад» спецыялісты дзвюх краін працуюць над стварэннем спадарожнікавай апаратуры для даследавання электронных і пратонных патокаў у абласцях палярных ззянняў. Рад новых эксперыментаў плануюць спецыялісты ў галіне касмічнай сувязі і метэаралогіі.

У працэсе сумеснай работы над праектамі нараджаюцца новыя навуковыя ідэі, мацнеюць сяброўскія сувязі паміж вучонымі СССР і Францыі. Савецка-французскае супрацоўніцтва па космасе адпавядае інтарэсам абедзвюх краін і мае добрыя перспектывы далейшага развіцця.

В. ВЕРАШЧЭЦІН,
намеснік старшыні савета «Інтеркосмас»
пры Акадэміі навук СССР.

● ПАЗДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАЗДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ●

Усмешкай сустракаюць пакупнікоў у новым прамтаварным магазіне ў мікрараёне па вуліцы Савецкай у Баранавічах прадаўцы Тамара БОКША (справа) і Алена ВЯЛІЧКА. Дзяўчаты — кваліфікаваныя работнікі прылаўка. Яны вучацца завочна ў Беларуска-дзяржаўным інстытуце народнай гаспадаркі.

Фота Э. КАБЯКА.

250 ДЫПЛОМАЎ У КАЛГАСЕ

Цяжка знайсці ў Брэсцкай вобласці вёску, з якой бы не выйшлі спецыялісты з вышэйшай адукацыяй. У калгасе «Беларусь» Ляхавіцкага раёна за гады Савецкай улады такімі спецыялістамі сталі 250 чалавек.

У вёсцы Гунічы гэтага калгаса ў сям'і даяра малочна-таварнай фермы Міхаіла Жука сям'ёра дзяцей. Старэйшы сын Міхаіл скончыў педагагічны інстытут і цяпер працуе ў Акадэміі навук БССР, Сяргей — выпускнік Ма-

гілёўскага культасветвучылішча, Васіль — студэнт III курса інстытута народнай гаспадаркі ў Мінску. Сёлета паступіў у педінстытут і малодшы сын Дзмітрый. Вышэйшую адукацыю атрымліваюць усе дзеці калгасніка Аляксандра Камінскага.

СКРЭПЕР-ГІГАНТ

Сапраўдныя гіганты — самаходныя скрэперы выходзяць з варот Магілёўскага аўтамабільнага заводу. Гэта ўдасканаленыя машыны, якія маюць перавагі перад сваімі папярэднікамі. Новыя скрэперы

больш магутныя — маюць 200 конскіх сіл, і кожны з іх лёгка бярэ на свае плечы 16 тон груза. Цэлы коўш грунту такі гігант набірае за дзве-тры минуты і транспарціруе яго з хуткасцю каля 50 кіламетраў у гадзіну.

ПАДАРУНАК МЕТАЛІСТАМ

Калектыў мінскага заводу імя Кастрычніцкай рэвалюцыі стварыў два новыя станкі.

Адзін з іх — прадольна-шліфавальны — абсталеваны прыстасаваннямі для трыццаці шасці аперацый. Ён дазваляе апрацоўваць дэталі большай шырыні, чым раней. Пры гэтым узрасце прадукцыйнасць і дакладнасць апрацоўкі, пашырацца тэхнічныя магчымасці і павялічыцца даўгавечнасць станка, які будзе кіравацца з падвеснага пульта.

Новы даўбёжны станок адрозніваецца ад сваіх сабратоў тым, што, акрамя асноўнай аперацыі, на ім можна таксама фрэзераваць дэталі, расточваць іх і рабіць карусельную апрацоўку. Станок-камбайн аснашчаны лічбавай індывідуальнай, што з'яўляецца першым крокам да праграмаванага кіравання. Зараз калектыў зборачнага цэха рыхтуе ўзоры новай прадукцыі прадпрыемства да здачы дзяржаўнай камісіі.

АСФАЛЬТ НА ВЯСКОВЫХ ВУЛІЦАХ

Вёска Стары Свержань — адна з буйнейшых у Слуцкім раёне. Кожны год тут вырастаюць новыя жыллыя дамы. Пабудаваны быткамбінат, пошта, дом культуры, сталовая, некалькі магазінаў.

Сёлета пачалі добраўпарадкоўвацца вуліцы. Яны пакрываюцца асфальтам. Гэтыя работы ўжо завершаны на некалькіх кіламетрах.

Асфальтуюцца вуліцы і ў вёсцы Вішнявец — цэнтры калгаса імя Мічурына. Пакладзены асфальт у вёсцы Залужжа калгаса імя Ул. І. Леніна.

ВЫШЫНЯ — 350 МЕТРАЎ

Непадалёк ад Мінска, у Калодзішчах, заканчваецца будаўніцтва новай радыётэлевізійнай станцыі. На ёй устаноўлена навішная апаратура, якая зроблена на прадпрыемствах Ленінграда, Ерэвана, Краснаярска і іншых гарадоў краіны. Вышыня тэлевізійнай мачты 350 метраў.

У пачатку студзеня 1971 года новая радыётэлевізійная станцыя ўступіць у строй.

Мінскі эксперыментальны завод «Эталон» спецыялізуецца на рамонтзе кантрольна-вымяральных прыбораў для народнай гаспадаркі рэспублікі і вырабе новай электронна-вымяральной апаратуры па распрацоўцы навукова-даследчых інстытутаў Дзяржаўнага камітэта стандартаў.

НА ЗДЫМКУ: участак рэгуліроўкі і здачы ўзорнай вымяральной апаратуры. Рэгуліроўшчык Н. КАНЫШКА (злева), майстар участка С. БУРАЎ, мантажніца Т. КАМІНСКАЯ і інжынер Н. ЮРКЕВІЧ праводзяць кантрольныя выпрабаванні апаратуры.

СТАВКА НА ИММУНИТЕТ

ИССЛЕДОВАНИЯ ИНСТИТУТА ГЕНЕТИКИ И ЦИТОЛОГИИ АКАДЕМИИ НАУК БССР

Вряд ли есть в наши дни ученый — генетик, биохимик, вирусолог, который не пытался бы найти волнующую человека загадку природы рака. Рак — это «вторая беда века», океан догадок и теорий, в котором легко утонуть даже специалисту.

Еще недавно корень зла видели в канцерогенных веществах. Затем к первопричине рака добавились вирусы. Сейчас исследователи единодушно сошлись во мнении, что и то, и другое — лишь предпосылки болезни. Если же говорить о механизме перерождения нормальной клетки в несущую зло, то он связан...

«С нарушениями в наследственном аппарате», — считают одни. «С изменением функции нормального наследственного аппарата клетки», — полагают другие. Но есть среди многих гипотез одна, позволяющая подойти к изучению рака с качественно новых позиций.

— Проводя исследования по генетике рака, — говорит

известный советский ученый, директор Института генетики и цитологии Академии наук Белорусской ССР Николай Турбин, — мы интересуемся только одним аспектом данной проблемы, не умаляя ни в какой степени значения многих других.

Интересующий нас аспект проблемы рака — изучение генетических механизмов толерантности (иммунологической нечувствительности) организма к опухолевым клеткам, генетически ему чужеродным. Мы придерживаемся мнения, что опухолевый рост связан с нарушением тканевого иммунитета. Эта гипотеза не доказана окончательно, но атака против рака с этой стороны обещает многое.

КАК УСИЛИТЬ БАРЬЕР НЕСОВМЕСТИМОСТИ?

Уж не оговорка ли это? Мы помним, что блестящие операции кейптаунского хирурга профессора Кристиана Барнарда закончились ги-

белью его пациентов: никакие средства не смогли погасить в организме Филиппа Блайберга пожар несовместимости, реакцию защитной системы организма против вторжения «чужого», пересаженного сердца.

Практически вся современная хирургия, осуществляющая пересадки, останавливается перед этим барьером. Так уж придумала природа. Развитие любого организма начинается с одной единственной клетки, содержащей определенный набор хромосом (у человека их 23 пары). Этот набор передается, как эстафета, от одной клетки к другой, когда идет процесс деления и специализации клеток. Вот почему организм представляет собой сообщество однородных по генетическому типу клеток. И на вторжение любой чужеродной клетки, будь то микроб, пересаженный лоскут кожи или, наконец, человеческое сердце, он немедленно отвечает реакцией иммунитета — против антигенов вырабаты-

ваются специфические белки-антитела, которые уничтожают незваных гостей.

Зачем же «ломиться в открытую дверь», усиливать и без того могущественную систему защиты? Но именно здесь заключена суть. Опухоль — скопление разнородных клеток по генотипу (генетической структуре), отличающихся от нормальных. И уже по одной этой причине ее сосуществование с организмом кажется немислим. Однако вопреки законам иммунитета она все же существует. Как же удается злокачественным клеткам обойти дозоры, установленные службой защиты генетической однородности клеток организма? Не объясняется ли ее беспомощность извращенным характером самого иммунологического ответа?

Мысль относительно не новая. Впервые ее высказал в 1958 году англичанин Питер Горер. Рядом ученых убедительно показано, что в организме животного и человека, больных раком, выра-

батываются клеточные и гуморальные антитела. Значит, иммунитет пробуждается, но его реакция оказывается неэффективной.

ЭФФЕКТ «ИКС-ИГРЕК-ЗЕТ» ИЛИ ФЕНОМЕН УСИЛЕНИЯ

Больше того, в экспериментах было показано, что эта реакция способна даже усилить процесс роста опухоли. Такой эффект называли сначала «икс-игрек-зет», имея в виду ряд неизвестных в уравнении, которое предстояло решить.

Многие знают о назначении лимфоидной ткани, из которой состоят основные органы иммунитета — лимфатические узлы и селезенка. Эти органы богаты лейкоцитами — белыми кровяными клетками, которые постоянно попадают в кровь и присутствуют в ней. В ответ на проникновение в организм любого чужеродного тела эти клетки «выселяются» из кровеносных сосудов и формируют очаг воспаления, разрушают, захватывают и переваривают бактерии, оболочки чужеродных, несовместимых с организмом клеток.

Так вот, выяснилось, что все зависит от количествен-

ШТОГОД у калгасы і саўгасы Івацэвіцкага раёна прыбываюць на работу маладыя спецыялісты. Большасць з іх — былыя стипендыяты гэтых гаспадарак. Напрыклад, у адным толькі саўгасе «Косава» на кіруючых пасадах сёння працуюць больш дзесяці былых палыводаў, жывёлаводаў, механізатараў. Усе яны некалі паступілі ў інстытуты і тэхнікумы па накіраванню саўгаса, атрымлівалі саўгасную стипендыю, а пасля заканчэння вучобы вярнуліся на работу ў родныя вёскі.

Цяпер стипендыяты саўгаса з'яўляюцца Галіна Палішчук, Валерыя Бялевіч, Мікалай Грудавы.

Шмат стипендыятаў таксама ў калгасах «Радзіма», «Рассвет», у саўгасе «Івацэвіцкі». А ўсяго па накіраваных гаспадарак раёна ў розных навучальных установах рэспублікі сёлета займаецца больш за 70 юнакоў і дзяўчат.

П. МЕРГЕС.

КРАСАМОЎНЫМ сведчаннем паліпшэння матэрыяльнага дабрабыту савецкіх людзей з'яўляецца рост укладаў у ашчадныя касы. Агульная сума грашовых укладаў працоўных Воранаўскага раёна цяпер перавышае пяць мільёнаў рублёў. Сёлета толькі за першае паўгоддзе жыхары горада і раёна перавялі на ашчадныя кніжкі больш паўмільёна рублёў.

Асабліва павялічылася колькасць укладчыкаў сярэдніх калгаснікаў і рабочых саўгасаў. Ад іх у ашчадныя касы раёна зараз паступае амаль 70 працэнтаў ад агульнай сумы ўкладаў. У калгасах «Гвардыя», «Радунскі» імя

Леніна і іншых гаспадарак калгаснікі паладзілі прамы пералік грошай на ашчадныя кніжкі непасрэдна з заробковай платы.

Л. СЦЕФАНОВІЧ.

ГЭТУ невялікую хату ў вёсцы Арэхаўна Ушацкага раёна ведае кожны. Усё лета пад не воннамі цвітуць півоні і шэргіні, буяе язьмін. Рукавамі ветрамі выходзяць насядзець на лавачцы ў наліскавіну, пагутарыць з суседкамі гаспадыня хаты Марыя Касцючэнка. Любоў да кветак, дрэў пранесла яна праз усё жыццё. І кожны раз, калі Марыя Нікіфарэўна глядзіць на гэтае духмянае харэкто, перад не вачыма паўстае дачка...

Надзея вельмі любіла кветкі. Яна гадзінамі корчалася ў гародзе, наліскавіку, садку. Бацька Лявон Аляксеевіч, калгасны савад, не мог нарадавацца на дачку. Жыццярэадасная, заўсёды ветлівая, дружалюбная дзяўчынка з доўгімі чорнымі косамі была душой усіх добрых спраў арэхаўскіх школьнікаў.

Калі пачалася вайна і вёска занялі гітлераўцы, Надзея прышла ў партызанскую брыгаду Дубава. Ёй прапанавалі працаваць у гаспадарчай часці, але яна сказала: «Хачу сама памесціць фаністам!».

Надзея Касцючэнка стала кулямётчыцай. Валодала зброяй лепш, чым некаторыя хлопцы з кулямётнай роты. Першае баявое хрышчэнне камсамолкі было ў баі нападзення ад вёскі Жары. Узвод кулямётчыкаў зрабіў засаду на дарозе Лепель — Ушачы. Разведка данесла, што з Лепеля выехала 8 аўтамашынаў ворага з жывой сілай і боепрыпасамі. Пасля доўгага чакавання партызаны ўбачылі,

што з-за павароту выехала калона. Падпусціўшы машыны на блізкую адлегласць, камандзір аддаў загад адкрыць агонь. У гэтым баі вызначылася Надзея. Яна знішчыла больш трыццаці варожых салдат.

Ішоў 1943 год. Супраць партызан былі кінуты ўзброеныя самалёты і танкі фашысцкай часці.

Ля вёскі Пышана займалася абарону кулямётная рота, у якой была Надзея Касцючэнка. Услед за варожай пяхотай ішлі танкі. Кулямётны агонь не мог іх сніпціць. Атрад пачаў адыходзіць.

«Ці можна адступіць, калі ледзь гэтыя гады?» — сціснуўшы зубы, падумала Надзея. Яна зноў прыпала да кулямёта і пачала траншным агнём касіць варожы ланцуг. А на яе акуп ішоў танк. Праз некалькі хвілін разрываў снарада кулямёт пашкодзіла. А сталёвая пачвара усё бліжэй і бліжэй. Вось яна на брустверы аюпа. Са звязкай гранат Надзея Касцючэнка кінулася пад танк...

Прайшлі гады, але подзвіг камсамолкі жыве ў сэрцах яе землякоў. У школе, дзе вучылася Надзея, вісіць партрэт адважнай партызанкі, адзін з піянерскіх атрадаў носіць яе імя. А нядаўна ў раёне ўзяла старт аперацыя «Подзвіг». Яе ўдзельнікі, піянеры і камсамольцы школ, моладзь калгасаў і саўгасаў, пералічваюць заробленыя ў вольны час грошы ў фонд узвядзення помніка зямлічцы-камсамолцы Надзеі Касцючэнка. Ужо сабрана больш за 3 000 рублёў. Пройдзе час, і ажыве ў грашчэ яшчэ адна гераічная легенда.

...Ля помніка будучы расці дрэвы, кветкі. Надзея вельмі любіла іх.

С. ЗАКОННИКАЎ.

ПРЫГАЖЭЮЦЬ і добраўпарадкаваюць і а вёскі ў Слуцкім раёне. Па адзінаму генеральнаму плану забудоваецца цэнтральная сядзіба калгаса імя Энгельса. Нядаўна перад хлябаробамі тут гасцінна расчынулі дзверы новы палац культуры. Калгаснікі атрымалі ў ім прасторную глядзельную залу са стацыянарнай кінаўстаноўкай, бібліятэку, пакоі для заняткаў гурткоў мастацкай самадзейнасці.

Надбныя палацы культуры сёлета пабудаваны ў калгасах імя Дзяржынскага, імя Будзёнінага, узводзіцца ў калгасах «Памяці Ільіча», імя Мічурына. Вясковыя вуліцы заасфальтаваны.

М. СЯУРУК.

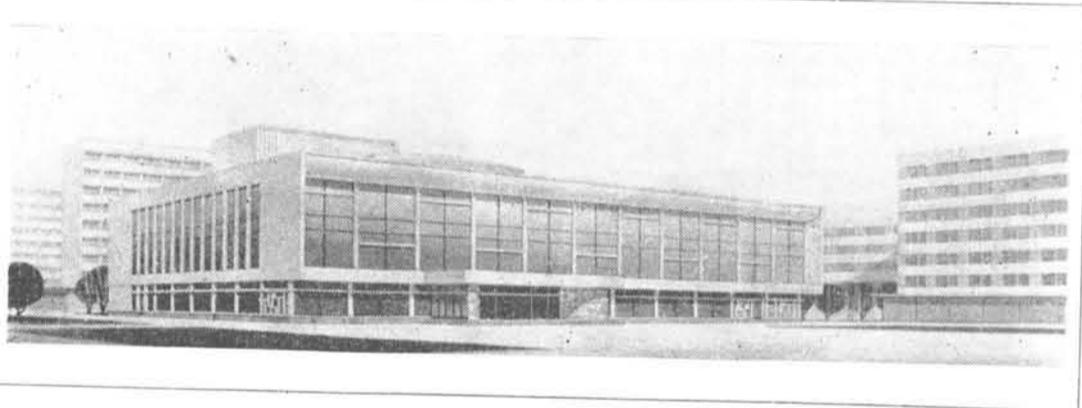
УСЁ большы размах набывае ў Добрушскім раёне школьнае будаўніцтва. На працягу апошніх чатырох год тут узведзены дзве васьмігадовыя і шэсць пачатковых школ. У бліжэйшым пяцігоддзі ў раёне будзе ўзведзена яшчэ некалькі школьных будынкаў. Закачываецца будаўніцтва Дубава-ложскай васьмігодкі і Дзямянаўскай дзесяцігодкі. Прымуць першыя вучняў Іванаўскай і Баршчоўскай школы.

Вялікую дапамогу ў будаўніцтве аказваюць калгасы. Так, двухпавярховы корпус сярэдняй школы ў Кругах узвялі будаўнікі калгаса «Рассвет», а калгас «Чырвоны Кастрычнік» закладвае васьмігадовую школу ў вёсцы Церахаўка.

У Добрушскім раёне сёння няма такой вёскі або пасёлка, дзе б не было сваёй школы.

А. КУРЛОВІЧ.

У Мінску, у раёне вуліцы Чкалава, узводзіцца палац культуры чыгуначнікаў. У трохпавярховым будынку размесцяцца глядзельная зала на 900 месцаў, буфет, памяшканні для артыстаў, танцзала, бібліятэка, чытальная зала, пакоі для работы гурткоў, студыя выяўленчага мастацтва, лекцыйная і спартыўная залы, басейн. **НА ЗДЫМКУ:** праект палаца культуры, аўтарам якога з'яўляецца архітэктар інстытута «Белдзяржпраект» Л. АНІКІНА. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

МЕТАМОРФОЗЫ РАКОВЫХ КЛЕТКАЎ

В лабораторыі Красковскага паставілі серыю эксперыментаў на мышах з лимфолейкозом (рак лимфоидной ткани). Исследователи брали клетки, в пробирке смешивали их с сывороткой — гуморальными антителами мышей, которым был привит штамм лимфолейкоза. Часть клеток при контакте с антителами погибала. Оставшиеся же клетки генетики прививали второй группе нормальных мышей. Клетки опухоли, выросшие у этих мышей, смешивали с той же сывороткой, что и в первом случае. Но в отличие от них эти клетки были полностью устойчивы к антителам исходной сыворотки. Зато они оказались высокочувствительными к токсическому действию сыворотки — антителам мышей, у которых они росли. Ученые убедились, что если ход эксперимента продолжить, взять третью группу, то все повторится. Цитогенетические исследования показали: популяция «устойчивых» к антителам раковых клеток по хромосомной структуре резко отличается от «исходной популяции» клеток лимфолейкоза. Опухоль утрачивала клетки,

уровень антител по отношению к которым был высок, и наоборот, увеличилось число тех, уровень антител к которым был низок.

По существу, было получено прямое доказательство того, что устойчивость к антителам сыворотки связана с изменением генотипа раковых клеток, которые оставались чувствительными к токсическому действию собственной сыворотки, где уровень антител оставался еще достаточно высоким.

КАНЦЕРОГЕН ПРОТИВ ИММУНИТЕТА

Но если дело обстоит таким образом, то в принципе любое повреждение иммунитета создает условия для роста раковых клеток, преодоления барьера несовместимости? Ученые обратились к химическим веществам уретану и кортизону.

Роль уретана в развитии злокачественной опухоли общезвестна — это сильный канцероген. У мышей, например, чувствительных к раку легких, уретан вызывал образование опухолей в 100 процентах случаев. А коли так, значит, он непременно должен обесценивать службу защиты организма, его иммунологическую реакцию.

Эксперименты Красковского подтвердили то, что было догадкой. Доза уретана, вызывающая рак, одновременно снижала вес селезенки, повреждая эту крепость иммунитета, уменьшала содержание в ней лимфоцитов. Даже после того, как мышей иммунизировали чужеродными эритроцитами, число клеток селезенки, вырабатывающих антитела, становилось значительно меньшим, чем у контрольных животных, не получавших уретана.

О том, что повреждение иммунитета оборачивается раковой опасностью, говорят и другие факты.

— Мы убеждены, — говорит Георгий Красковский, — что роль иммунного контроля организма в канцерогенезе, развитии злокачественных опухолей, огромна. Нарушение функции этой системы, генетические метаморфозы популяции раковых клеток, позволяющие ей обходить антитела, — этим двум факторам принадлежит, на наш взгляд, едва ли не ведущая роль в патогенезе рака. Возможно, именно они определяют судьбу опухоли в организме, исход заболевания. — Любопытно, что

организм, включая человека, — продолжает мысль академика Николай Турбин, — может быть как бы обсеменен раковыми клетками, — генетически измененными, приобретенными потенциальную способность к неконтролируемому размножению — и это результат мутаций. Но такие клетки только «рак в потенции». Их можно сравнить с семенами, покоящимися в почве. Они могут взойти, а могут и нет. Спровоцировать их размножение способны разные причины — химические вещества, радиация, механические повреждения.

Эти факторы в данном случае не превращают нормальную клетку в злокачественную, а лишь создают условия для размножения покоящихся раковых клеток. Необходимо также условия устранить. И здесь мы можем сделать ставку на иммунитет. Действительно, поиски универсальных средств, способных убивать раковые клетки, по-видимому, безнадежны: ведь опухолевые клетки генетически различаются между собой.

С. ВИНУКОВА,
научный комментатор
АНН.

СССР ГЛАЗАМИ ЗАРУБЕЖНОЙ ПРЕССЫ

ВСЕ ВО ИМЯ ЧЕЛОВЕКА

Подлинное равенство людей в Советском Союзе вызывает восхищение прогрессивно мыслящей интеллигенции других континентов.

«АПУНТЕС ЭКОНОМИКОС», Богота.

То, что может больше всего возбудить любопытство и удивление латиноамериканского юриста, посетившего Советскую Россию, — это факт су-

ществования подлинно эффективной законодательной системы, направленной на обеспечение всеобщего благосостояния; системы, которая предо-

ставляет всем гражданам широкие возможности для учебы и специализации в желаемой области, обеспечивает им хорошо оплачиваемую работу.

Благодаря этой системе СССР за короткий срок достиг культурного уровня, который в процентном отношении выше, чем в любой другой стране мира, а также установил такой жизненный уровень, при котором сглаживаются различия и всем гражданам обеспечивается прекрасная жизнь сегодня и еще лучшая завтра.

Эти слова подсказаны самой жизнью.

Минувшим летом я совершил двадцатидневную поездку по Советскому Союзу, с тем чтобы составить свое собственное мнение о СССР. Теперь я могу сравнить гигантское строительство, а также гуманные принципы в Советском Союзе с несправедливостями и неравенством на Западе, совершающимися на протяжении нескольких веков во имя бога и церкви.

С особой силой хочу подчеркнуть превосходство социальной справедливости над христианским человеколюбием, а также контраст между капиталистическим государством и Советским государством, государством справедливым и щедрым, государством, которое заботится обо всех своих сыновьях и о каждом из них в отдельности, а также прилагает усилия для постоянного улучшения условий их жизни.

Альфонсо ТОРРЕС.

ЧЕТВЕРТАЯ ЧАСТЬ ВРАЧЕЙ В МИРЕ — СОВЕТСКИЕ

Всеобъемлющий характер системы советского здравоохранения, надежная материальная база всех видов медицинской помощи, наивысший в мире процент врачей относительно количества населения — так характеризует советскую медицину американский буржуазный журнал, признающий, что здоровье человека в СССР находится в центре внимания государства.

«ТАЙМ», Нью-Йорк.

Еще до введения в июле этого года «Основ законодательства Союза ССР и союзных республик о здравоохранении» каждый советский гражданин имел право на «бесплатную и квалифицированную медицинскую помощь». Эта помощь всеобъемлюща, однако новый закон о здравоохранении выходит далеко за пределы индивидуальных заболеваний. Некоторые из его положений

предусматривают тщательный контроль за состоянием окружающей среды в интересах охраны здоровья населения, другие запрещают размещение в населенных пунктах промышленных предприятий, неблагоприятно влияющих на здоровье и санитарно-бытовые условия жизни населения, а также обуславливают дальнейшее развитие сети санитарно-курортных учреждений.

Русские гордятся своей системой бесплатного медицинского обслуживания, и у них есть веские основания для этого. В царской России средняя продолжительность жизни человека составляла 32 года, а более четверти новорожденных умирали, не прожив и года. Много крупнейших медицинских заведений в стране было разрушено в результате второй мировой войны. Сегодня служба здравоохранения подняла среднюю продолжительность жизни мужчины в Советском Союзе до 65 лет, а для женщины этот показатель достиг 73 лет. Детская смертность снижена до 2,6 процента. В Советском Союзе сейчас насчитывается 104 больничных койки на каждые 10 тысяч человек населения.

Медицина у русских с точки зрения главного упора и подхода во многом отличается от американской, особенно в том, что касается применения обез-

боливающих средств. Русские врачи предпочитают местную анестезию, в частности при операциях аппендицита и при родах, не связанных с осложнениями. Врачи в России, как правило, с осторожностью подходят к проблемам пересадки сердца.

Но, пожалуй, самая впечатляющая сторона медицинского обслуживания в СССР — это советская система оказания экстренной помощи. В каждом крупном городе есть центральная станция неотложной медицинской помощи, которая направляет по вызову специальные машины с районных станций. В Ленинграде, где в зимний день число вызовов «неотложки» достигает 1 800, действует 120 таких машин — они прикреплены к 16 станциям неотложной помощи, разбросанным по всему городу. На машинах установлено оборудование для экстренных хирургических операций, для оказания

помощи при приступах сердечных заболеваний, для реанимации в случаях клинической смерти, что позволяет обеспечить на месте более квалифицированную медицинскую помощь, чем пострадавшие получают в большинстве палат скорой помощи в США.

Для обслуживания тысяч своих больниц, поликлиник, научно-исследовательских учреждений и станций неотложной помощи Советский Союз содержит крупнейшую в мире армию людей в белых халатах. Как сообщил министр здравоохранения СССР Б. Петровский, в СССР работает почти 620 тысяч врачей, включая зубных, причем 450 тысяч из них — женщины. По словам министра, в Советском Союзе больше врачей, чем в США, Англии и Франции, вместе взятых. Четвертая часть всех врачей в мире — это советские врачи. Кроме того, у русских есть свыше 500 тысяч фельдшеров.

РАСТУЩИЙ ГИГАНТ

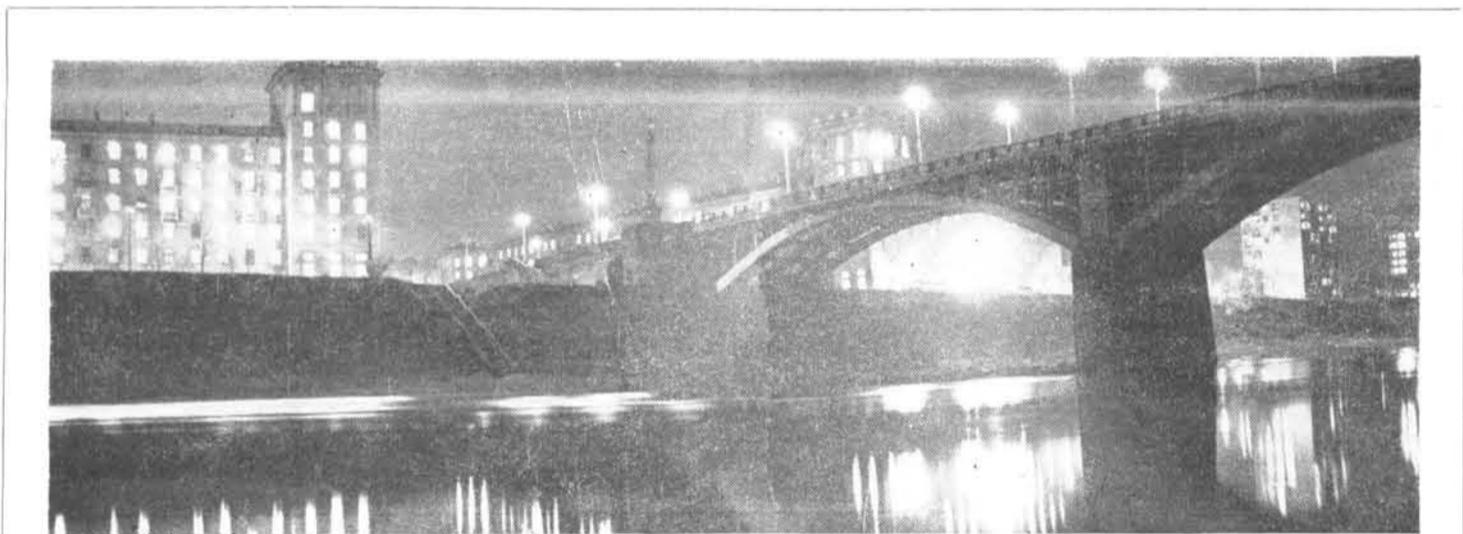
Вместе с развитием внешнеторговых связей Советского Союза быстрыми темпами растет его торговый флот, который стал сегодня одним из крупнейших торговых флотов мира, подчеркивает еженедельник французских деловых кругов.

«АНТРЕПРИЗ», Париж.

Сообщение, сделанное после поездки Помпиду, о том, что может быть установлена регулярная линия сообщения Марсель — Одесса, привлекает внимание к малоизвестному аспекту усилий, предпринимаемых Советским Союзом в области морского флота, а именно в области торговых перевозок. Три цифры иллюстрируют масштабы этих усилий: 8 миллионов тонн в 1965 году, 12 миллионов в 1970 году и 25 миллионов тонн в 1980 году.

Если лет 10 тому назад эта программа могла показаться чрезмерной, то в настоящее время нет никаких данных, говорящих о том, что она не будет выполнена. В 1980 году русские будут недалеко от того, чтобы иметь в своем распоряжении самый современный и самый разнообразный торговый флот в мире (если только их не обгонят японцы). В настоящее время тоннаж советского торгового флота достигает 12 миллионов тонн. Торговый флот СССР занимает по тоннажу шестое место (Франция — десятое), и, кроме того, он самый молодой в мире: около 75 процентов его судов менее 10 лет.

В мире существует лишь очень немного торговых путей, которые не посещали бы советские суда. В настоящее время СССР торгует более чем с 60 странами, используя свои собственные суда.

Вицебская агні.

Фота Г. УСЛАВА.

ОБИЛЬНАЯ ЖАТВА

Последовательные меры КПСС и Советского правительства в области сельского хозяйства — увеличение ассигнований на дальнейшее укрепление колхозов и совхозов, расширение производства удобрений, новые гарантированные закупочные цены — обеспечили в нынешнем году значительный рост сельскохозяйственной продукции в СССР. Американская газета отмечает, что достижения советских колхозов станут одним из важнейших условий успешного выполнения пятилетнего плана.

«ВАШИНГТОН ИВНИНГ СТАР».

В этом году в Советском Союзе будет собран богатый урожай фактически по каждой сельскохозяйственной культуре. Возможно, урожай зерновых будет рекордным. Так полагают специалисты американского правительства.

В докладе, подготовленном специалистами министерства земледелия, говорится, что перспективы на урожай в Советском Союзе, которые на 1 сентября оценивались как

«хорошие или прекрасные», могут сделать русских более важным фактором на мировом рынке пшеницы.

Увеличение производства зерновых в Советском Союзе происходит в такое время, когда некоторые крупные западные страны ожидают меньших урожаев. В Соединенных Штатах и Канаде программы ограничения посевных площадей, которые было приказано осуществить,

чтобы помочь сократить излишние запасы, приведут к уменьшению урожая пшеницы в этом году.

Специалисты министерства земледелия США заявили, что изучение ими положения в советском сельском хозяйстве также показало, что русские потребители могут ожидать увеличения поставок пшеницы и молока.

В Советском Союзе повышенные государственные гарантированные цены на продукты животноводства. В сочетании с хорошей погодой и увеличением кормов это привело к росту поголовья крупного рогатого скота, свиней, овец, коз. Поголовье свиней в колхозах и в совхозах нынешним летом выросло на 25 процентов по сравнению с предыдущим годом, а домашней птицы — на 21 процент.

Доклад о советском сельском хозяйстве также показывает, что производство под-

солнечного масла, которое конкурирует на мировых рынках с американским соевым маслом, в этом году тоже увеличится.

Без сомнения, пятилетний план как в области промышленности, так и в области сельского хозяйства будет успешно выполнен.

Западные специалисты отмечают большие усилия Советского Союза, направленные на увеличение производства удобрений, значительно способствовавшие повышению урожайности. Сбор урожая зерновых на Украине и Северном Кавказе, а также успешная жатва на целинных землях Казахстана дают экспертам возможность предполагать, что производство зерновых может превзойти рекордный уровень, достигнутый в 1966 году.

Голас Радзімы

№ 49 [1158].

ШІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

ВОСЬ я і вярнуўся з пасадкі на Радзіму дамоў. Найбольш сказаць, што дні, праведзеныя ў родных мясцінах, не забуду ніколі. Я ўласнымі вачыма ўбачыў, як змянілася і пахараццела Савецкая Беларусь, якія прыгожыя вырасталі гарады і як шчасліва жывуць людзі.

Цяпер я магу вельмі многа раскажаць пра жыццё ў Беларусі, пра тое, што Савецкі ўрад дэмакратычна сапраўднаю лібэральнаю дэмакратыяю маршоў і ў расказаваў. Да мяне прыходзіць з пачуццямі выхадцаў з СССР, немцы, суседзі з пасадкі. Усе яны цікавіцца, як жывуць савецкія людзі. У мяне адказ адзін: жывуць добра — гэта бачыў сам. Так я гавару і сябрам Савецкай краіны, і яе ворагам, накіраваным, якія першымі на савецкіх тэлеканалах гавораць.

Дзякую вам, таварышы з радыёў, і вам, хто дапамагае працаваць маю пасадку ў Беларусі прыязнай і радаснай. З прывітаннем

Андрэй ЗЯЛЕНІ,
ФРГ.

РАДОСТНІЮ весть пришло нам недавно радио. Мы узнали, что в Советском Союзе произведен успешный запуск автоматической станции «Луна-17», которая совершила мягкую посадку в районе моря Дождей, недалеко от места приземления аппарата «Луна-16». Мы все очень гордимся тем, что именно советские люди впервые в практике освоения Луны использовали для исследования ее поверхности автоматический самодвижный аппарат «Луноход-1».

А вот недруги Советского Союза, обесумевшие в милитаристском царстве, не хотят заметить прогрессивного значения этого события. Комментатор радио буквально кричал в передаче, что надо послать на Луну войска и прогнать оттуда русских, так как мы, американцы, мол, первыми высадили там человека. Смешно и горько слышать такие слова в то время, когда многие страны объединяют свои усилия в области освоения космоса.

Алексей БАЙДА,
США.

У ВЕСКУ прыехаў гасць адтуль. Ну, з той стараны, дзе манета проста ў кішэнь падае. Гусцей, чым біблейскі манна з неба. Толькі не празвай падставіць. Як жа вы тут, гаротнікі, лямку цягнеце? Наша Захлопанка так і дрэмле ў балодзе? — з пачуццём уласнай перавагі спытаў ён сваіх землякоў.

Тыя крыху збянтэжыліся ад такога проста з моста. Але выгляду не падалі: усё таві гасць, ды яшчэ адтуль!

— Ад Захлопанкі нават назвы не засталася. Цяпер тут пасёлак новы. Светлае называецца. Нажывеш — сам усё пабачыш, — дыпламатычна адказалі гаспадары.

Пасадзілі гасця за стол. Чарку налівалі спаўна. Частавалі ад сэрца. Ажно зямляк падароў.

— О, дык у вас тут веры валі! — ачыславіў, нарэшце, пахвалай сваіх аднавяскоўцаў і радно былы захопанец. — Нават тэлевіжні маеце. Вашы ўдасны? А можа — прапаганда? Напракат у Савецкі дзіў?.. Колькі вам абмішоўся гэты багаты стол? Дарэма вы дзеля мяне так расканаліліся. Пасля, нябось, напружкі на жыватах зацягваць тужэй будзеце... Я ж усё разумею!

Давялося нашым калгаснікам завяцца з гасцем «лікбезам», растлумачваць, як тым цёмным бабкам пасля рэвалюцыі, на чым свет стаіць. Нібы паверыў зямляк. Не паверыць было немагчыма: кожны дзень яго шчодра частавалі, па тэлевізар ніхто не прыходзіў. Прайшоўся зямляк днём па вуліцы — адна любата: дамы новыя, сады багатыя, людзі ветлыя, наперабой да сябе запрашаюць. Прайшоўся вечарам — яшчэ лепш: і на вуліцы і ў хатах электрычнасць, светла, як удзень (нездарма, відаць, пасёлак Светлым назвалі); сяліне пасля работы дамоў вяртаюцца хто на матацыкле, хто на мапедзе, хто на калгаснай машыне: у палаты культуры хлопцы і дзяўчаты сталічныя артыстаў слухаюць або самі песні спяваюць да ранку.

Прыціх зямляк. Ужо не торкаўся са спачуваннямі, бы з той пісанай торбай. Гасця як падмянілі. Хадзіў ён па цуры, нібы душы чорту... даруце, Вейнбаўму прадаў. Ну ўжо такі пры Саветах у яго Захлопанцы жыццё павячела? А можа ўсё гэта толькі прапаганда?

Але вось аднойчы трапіў наш гасць пад дождж. У гэты час ён якраз мераў няўпэўненымі крокамі вуліцу, перабіраючыся ад аднаго суседа, якому толькі што напёс візіт, да суседа другога. Як бывае ўлетку, дождж прыпусціў спорны, і на вясковай вуліцы разлілася лужына. Гасць не заўважыў, як апынуўся на краі яе і ўжо заўсё нагу, каб ступіць далей, аж знянацку і застыў у такой прывабнай позе. Вясковаму цішыню раптам парушыў раскасісты вокліч:

— Эўрыка!

Калумб не быў так узрушаны, калі ўбачыў бераг Новага Свету, як наш заморскі гасць, які нечакана ледзь не ўлез у калюжыну.

— Во дзе сабака закапаны! — са смакам упікнуў ён надшышоўных сялян. — І гэта называецца парадзі? Ды ў Амерыцы...

— Прыедзеш праз пяць год — асфальт будзе, — перабілі яго калгаснікі, спакойна абыходзячы ваду. — Нават у дождж свае макасіны не запэкаеш.

— Прапаганда! — ашчэрыўся гасць.

— Правільна, мы прапагандуем тое, у чым упэўнены, — зноў разважана адказалі сяліне. — На праўленні калгаса такую паставою прынялі: у новай пяцігодцы асфальтаваць у Светлым усё вуліцы. — І пайшлі сваёй дарогай.

Каб утаймаваць нервы, зямляк рушыў за аколцу. Дарога бегла праз масток.

Гасць узшыў на насці і прыкінеў — ні з месца. Масток быў не новы, з'езджаны, і ў адным месцы з'езджала дзірка. Не надта вялікая, каб рабіць з яе праблему нумар адзін. Аднак дзірка была рэальным фактам.

На тую пару ехаў міма старшыня калгаса. Убачыў гасця, спыніўся, прапанаваў падвезці. Але зямляк скасаваў і выпаліў з натхненнем:

— А ў мосце — дзірка! — Праўда твая, — згадзіўся старшыня. — Усё рукі не даходзяць. Не да яе цяпер. Толькі б збачыну з поля ўбраць. Урадзівай сёлета — засяляцца можна... А там і нова мост збудуем.

Аднак з зямляком здарылася непапраўнае: на што ён цяпер ні глядзеў, перад ім, як прывід, узнікла алячэная дзірка. Яна стала тым бяльмом на воку, якое закрывала ўвесь прыгожы свет.

Доўга ці мала гасціў зямляк у нашым краі, вярнуўся ён дадому. Абступілі яго такія ж беларусы — эмігранты, пытаюцца наперабой: «Як там у нас, ці добра жывеце? Выкладвай хутчэй!»

— Веры бэд! Жыццё там вепскае... Дзірка ў мосце!

— І нічога больш ты не бачыў?!

— А на што там глядзець! Кажу ж вам: дзірка ў мосце ды яшчэ лужына пасярод вуліцы. Астатняе — прапаганда!

Замест маралі мне хочацца прачытаць пісьмо ад Джозефа Конава са Злучаных Штатаў Амерыкі. А то хто-небудзь падумае, што я сам гэту дзірку прыдумаў дзеля даступнасці. «Адзін мой знаёмы, — наведамляе зямляк, — ездзіў сёлета на Радзіму. Вярнуўся адтуль і стаў раскаваць, якое там цяпер гора... Самае горшае, што яму страшна не спадабалася, — гэта грязь на вяскоўных вуліцах, і наогул там анархія і права ніякага няма. Бо калі ў мосце дзірка зрабілася, дык ніхто за гэтым не глядзіць, нікому да гэтага справы няма».

Допіс суайчынніка навёў мяне на роздум: а ці мелі рацыю нашы прашчурны, калі гаварылі, што гасцю відней? Мо' тады гасці іншыя былі, не ішлі да суседа з каменем за пазухай, а калі што мелі, дык прэтэнзіі выкладвалі адкрыта. Не скажу пра часы даўнейшыя, а што цяпер гасць гасцю розніца — гэта факт. Тут, бадай, і ўся загваздка.

У адных шырокі і разумны погляд на савецкую рэчаіснасць. Яны ўсё бачаць у нармальным святле: не ў ружовым, але і не ў чорным. Такіх большасць. У другіх свет сацыялізма ўспрымаецца ў перавернутым выглядзе. Такіх — нікчэмная меншасць. Але на тысячы добрасумленых трапляецца адзін махляр. Такі едзе да нас не дзеля таго, каб парадавацца за поспехі сваіх суайчыннікаў, а каб лішні раз абгаварыць іх, пазласловіць. Ён не хоча заўважаць нічога добрага, а так і водзіць носам, так і шырыць, каб вынохаць дзе дзірку на маставой. Хоць самую малую. А ўжо ад дзіркі зларадная фантазія вядзе яго да сцверджання, што ўсё

наша жыццё — сучасны прарокі.

Зноў жа спашлюся на Джозефа Конава: «Мой знаёмы, які вярнуўся з Расіі, раскаваў, што людзі там бедныя, неспаспелыя, што адукацыі ніякай няма, асабліва ў вёсках. Вясковым людзям няма доступу ў горад. Сялянскія дзеці не могуць вучыцца ў вышэйшых школах. Калі параўнаць з Амерыкай, дык Расія наогул неадукаваная краіна».

Не стану абвиргаць «адкрыццяў» прыяцеля Джозефа Конава, як зрэшты і яго ўласныя «вывады». Відучы хай убачыць сам, сялінога ж не пераканаеш. Скажу толькі, што погляд праз дзірку ў плоце ці то мосце вядзе па старой каліне, даўно пратапанай рамеснікамі ад антысавецкай прапаганды.

Сам Джозеф Конаў, які некалькі год назад прыязджаў у якасці турыста ў Беларусь, ні на крок не адстаў ад свай-

Выкінулі за вароты фабрыкі? Толькі тое і бяды! Шыбуіце проста ў кантору. Вас запішучу ў доўгі спіс беспрацоўных і назначу 45 долараў у месяц, у якасці дапамогі. Жыві сабе пасвістваючы.

Адно не ясна (калі адкінуць свіст Джозефа Конава і ўзяцца за справу сур'эзна), як на дапамогу па беспрацоўю пракарміць сям'ю ды заплаціць за кватэру 120 долараў у месяц. Да таго ж, — дапамога не пажыццёвая. Але гэта ўжо асабістая ініцыятыва кожнага. Выкручвайся, хто як можа.

Не спяшайцеся кідацца ў спрэчку і даказваць Джозефу, што і на Амерыцы шмат цёмных плямаў. Не дакажце! Спашлёмся, напрыклад, на заяву самога прэзідэнта аб тым, што мільёны амерыканцаў галадаюць. У Джозефа і на гэта свой філасофскі погляд. На поўным сур'эзе ён нам растлумачвае: «Так, і ў Амерыцы здараецца, што людзі галадаюць. Багатыя галадаюць, таму што снары, дзеўкі — берагуць фігуру, ну а ўсе астатнія, — таму што лянучацца і не хочуць працаваць».

Так што і багатыя ў Штатах часам выходзяць прамышляць на сметнік. Гэта іх сквалнасць непамерная туды вядзе. Дарэчы, пра амерыканскі сметнік. Што мы пра яго ведаем, мы ж там не корпаліся! А наш зямляк ведае ўсё да тонкасцей. І калі верыць містэру Джозефу, то даўно пара гэты самы сметнік перайменаваць у навуковы цэнтр па каардынацыі сацыяльнай гармоніі ў амерыканскім грамадстве.

Хай вас не пужае такая доўгая назва. Працэс гарманізацыі адбываецца проста. Багаты знісіў чаравікі і выкінуў. Бедны падбраў, паглядзеў, што насціў яшчэ можна і, расчудлены, паслаў паветраны пацалунак буржую. Багаты выкінуў палананае крэсла, а бедны падбраў, падкляў, паглядзіш — і абставіўся з камфортам. І зноў ён удзячы буржую.

А многія дык са сметніка пачынаюць, а канчаюць мільянерамі. Падбіраюць усё выкінутае, падчышчаюць і перапрадаюць. Дзёшавы і сярэдзіта. Хіба мы можам так! Лета адносіць дзяўчына чаравікі і выкідае вон, кажа, з моды выйшлі. І пайшла купляць новыя. А гэтыя каб там хто падбраў.

Аднак гэта я сцверджаю, што можна пайсці ў магазін і купіць новыя чаравікі. Лепш, вядома, парыжскія, навейшай мадэлі, але можна і свае, баранавіцкія ці міненскія. Джозеф Конаў стаіць на сваім і зразумела, будзе прарэчыць мне. «Па-першае, магазінаў у Расіі няма, — наведамляе ён, — а па-другое, дзе і ёсць, дык у магазінах нічога няма». Да таго ж, зямляк са Штатаў зрабіў яшчэ адно «адкрыццё», будучы ў нашых краях. Савецкія прадаўцы не зацкаўленыя прадаць вам тыя чаравікі. Чым менш яны прададуць за дзень, тым больш застаецца ім у канцы дня: яны, аказваецца, «дзе ляць між сабой непрададзены тавар» (?).

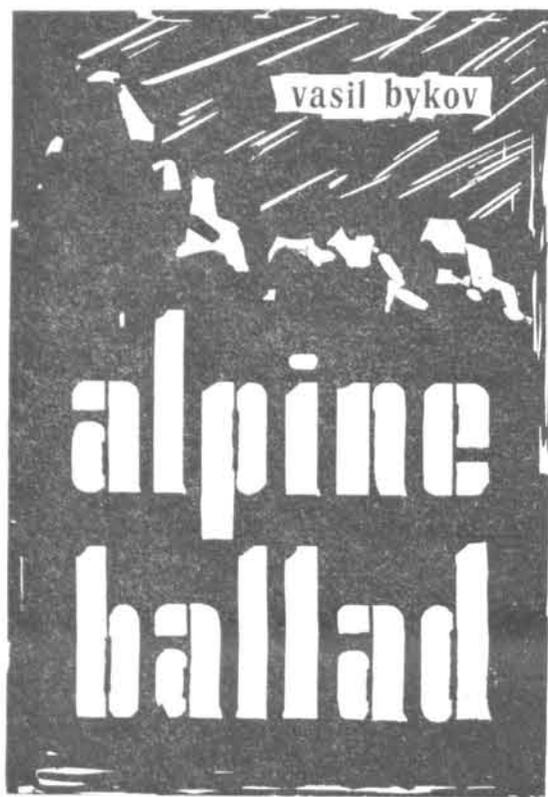
Былы захопанец з Амерыкі, што гасціў у Светлым, толькі тое і рабіў, што бараніў «гонар Амерыкі» і вышукваў калюжыны і дзіркі ў Беларусі. Ён вельмі злаваў, што землякі не хочуць прыняць яго параду: «Мне здаецца, каб у вас дазволілі прыватны гандаль і ўласную гаспадарку, вы маглі б дагнаць Амерыку...» Пасля такой размовы калгаснікі далікатна намякнулі гасцю, ці не пара яму вяртацца туды, адкуль ён прыехаў.

Мы любім гасцей, асабліва, калі іх яднае з намі пачуццё зямляцтва. Але скажам шчыра: такія гасці, што прымаюць свой адбітак у мутнай лужыне за адлюстраванне савецкага ладу, патрэбны нам, як тая дзірка ў мосце.

В. МАЦКЕВІЧ.

Белакежскі зубр.

(For the beginning see issues Nos. 37-48).

As Ivan carried the mess tins out of the ward he wondered why a wounded officer should be shown so much attention. When he returned the major was sitting up on the stretcher, he had taken off his coat now that he was warm and Ivan could see the bright coloured ribbons of five medals gleaming on his tunic. The wounded men in the ward stopped talking and looked curiously at the officer.

The major turned out to be a lively and sociable man who had been slightly wounded in both legs; he did not lie staring at the ceiling in the way most people did in the first few days after they had been wounded, but quickly got to know the other wounded and the medical staff, became friendly with the nurses and was simple and pleasant in his manner towards everyone. In a couple of days his friends from the tank unit started coming to visit him, and once there were high-ranking officers among them. Sociable as he was, the tank officer nevertheless asked for a screen to be erected in his corner. The others were not very surprised—he was an officer and so it was understandable he should want to be screened off from the troops although such arrangements were unusual in wards for the lightly wounded. However, the major's request was granted and a sort of bunk appeared in the corner with sheets hung around it for privacy. From that time on the most interesting events in the life of the ward occurred behind those sheets.

Ivan began to frown, and at times with an effort suppressed what seemed to be unwarranted anger, noticing that Anyuta had again become vivacious and happy and would run as often as possible on some real or imaginary errand to the major's bunk. The major, of course, took notice of the lively young nurse and began to pay greater attention to her than

97

to any of the others. One evening she stayed with him longer than usual. The major was talking to her about music, about some opera, and Anyuta was listening, asking him questions and, in general, showing too great an interest in his story. She was late in making her report to the orderly medical officer and got a reprimand by telephone as a result.

From that evening she became still more vivacious, and with carefree ease made her way between the stretchers, joking with the soldiers and once even sang *The Little Blue Scarf*. Apparently she would not have guessed the extent of her treachery even then if she had not glanced at Ivan at that moment. His look must have gone straight to her heart—Anyuta's song broke off suddenly, she dropped her roll of bandage and ran from the ward without stopping to pick it up. Naturally he did not say anything to her, only thought that it could not be true, that she could not be like that! The love of another man was like an unhealing wound in his heart, and Ivan tried to preserve that love, suffering on account of it more than he could have suffered on account of his own love, the love he had never known.

It seemed that he was wrong in trying to calm himself. He noticed that Anyuta had begun to avoid him, she would not meet his glance, and was drawn persistently towards the major's bunk. Ivan became even more morose, he was growing thinner, he seldom went as far as the ruined village, and other convalescent patients began to help Akhmetshin.

Several days passed. One morning Anyuta was giving the major an injection. Day was just dawning, and Katyushas,

98

rocket mortars, were sending up flashes from the direction of the front. Ivan was listening intently to every sound that came from behind the screen as he swept the earthen floor of the ward with a birch-twig besom; suddenly he saw two shadows outlined against the sheets. He saw how Anyuta pulled herself out of the man's clawing hands, but she kept quiet, she did not scream. Ivan somehow managed to finish sweeping the floor and then, losing all interest in what was going on around him, lay down on a mattress in the corner; he lay there for a long time, wrapped in his own thoughts. When the usual morning bustle had died down he found his clothes, collected his equipment and walked out without bidding anyone goodbye.

By dinnertime he was back in his own company. When the quartermaster went next day to the field hospital to get Ivan's ration voucher, he told the patients in the ward about Ivan Tereshka's strange behaviour. The soldiers only grinned a bit and then thought no more of it. But Ivan sat silent and alone for a long time in a dark dugout. Who could guess what was going on in his soul! The wound in his shoulder gradually healed, but sorrow for the betrayed love of another remained and Ivan began to think that girls were not for him.

15 It was a feeling of warmth that brought him back to reality.

Not warmth, really, but heat, of even oppressiveness. He thought he was lying on a stretcher in front of the oil-barrel stove in the field hospital, the stove that Akhmetshin so mercilessly stoked. Not only his legs, but even more his head and shoulders were burning hot, and he could feel that he was sticky with sweat. He needed a drink very badly, and he wanted to turn away and shield himself

99

with something from that blazing heat, but a drowsy fatigue overpowered him and he could not open his eyes.

And so he lay there half asleep until the dream gradually passed away. Ivan stretched, threw his arms out and suddenly felt the cold dew on the grass. With an effort he opened his eyes and the first thing he saw a bright red flower close to his face that trustingly held out its four glazed petals to the sun; from the top of one of the petals hung a glowing, sparkling drop of water, transparent as a tear. The light morning breeze gently rocked the flower on its long stalk; farther away a wasp was buzzing drowsily in the multicoloured herbage. The bass note of the buzz soon ceased, however, and Ivan realised that all around him there was complete, all-embracing silence. He had long since grown unaccustomed to silence and it scared him; Ivan could not make out where he was, and, opening eyes that were still red from sleep he forced himself to get up from the ground, and was pleasantly surprised at the unimagined, almost fairy-tale beauty of his surroundings.

In the unbelievably bright sunshine the huge grass-covered slope gleamed peacefully with a broad spread of alpine poppies.

The huge, luxuriant poppies that the foot of man had never disturbed owed their existence to the magnificent generosity of mother nature; millions of red burgeoning buds stretching far away downhill to the very edge of that mountain pasture-land made iridescent waves in the light breeze. Ivan cast a glance at the distant view in the direction they had to go and his involuntary pleasure came to an end. Far beyond the valley rose the snow-clad heights of that massive range he had named the Bear Mountains. It was much higher than the one they had

100

crossed, the one that rose up behind them in twin peaks, their huge shadow covering half the broad valley in a transparent lilac-coloured haze. The main range was no longer hidden by anything and showed itself to be the same glistening and unapproachable giant, it had appeared the day before.

Ivan jerked himself awake—at last he had begun to understand the alarming idea behind the silence. Where was Giulia? He looked round again—there was nobody to be seen, but the leather jacket lay close to him on crushed poppies. His first alarm was immediately allayed, for the pistol and the remaining third of the loaf lay on the grass and had apparently been covered with the sleeve of the jacket to protect them from the sun. Then he stood up and cast a feverish glance over the slope. Where could she be? Surely she not?... An unpleasant idea entered his mind but he could not believe it, although he did not know why he could not, it was something he did not want—he was longing to see, hear and feel her beside him. Loneliness suddenly seemed to hurt him more than any failure.

He picked up the pistol and bread, pushed the jacket under his arm, and ran over the grass downhill. The dew-covered buds thrashed his swollen and lacerated feet; he looked back, remembering the clogs, but they were not there. Then he again strode swiftly across the field, his legs creating a rustle in the dense growths of poppies and did not stop until he had walked quite a considerable distance; behind him lay the trail he had made through the dew-covered flowers. In all other directions lay the untouched red sea.

That told him the secret. He straightened the jacket under his arm and went back.

There, in the dewy grass he found other tracks that led away towards a hollow and Ivan hurried in

101

that direction. His feet and the legs of his trousers were soon wet from the dew and the strong perfume of the flowers made him feel dizzy; as always, he was painfully hungry, and fatigue and weakness caused black rings to swim in front of his eyes. These were old sensations, he was used to them, and his steel-hardened body and natural strength were able to oppose them; he felt that his strength was not yet all gone.

Restraining the alarm he felt at heart, Ivan ran right round a clump of rhododendron bushes on which hung red flowers as big as his fist, and there heard the sound of a waterfall coming from the direction of a small hollow. The noise grew louder, and he could see a stream of sparkling water falling from a black stone channel and dashing on to the rocks below. Fine spray filled the air with a thin mist and beside it a bright rainbow stood out against the gloomy background of rock. Ivan was unmoved by all this beauty, he ran higher up the hill and then suddenly stopped and dropped to the ground. Some fifty paces away Giulia was standing on a boulder under the countless tiny streams of the waterfall, her back to him, washing herself.

Without her clothes she had lost the earmarks of a *Häftling* and, alone with nature, seemed a different person in her modest, maidenly perfection, so full of mystery and chastity. The girl did not see him; cringing cautiously she held her thin, light body patiently in the dense spray of the waterfall. Ivan realised that the first tiny sound would make her flutter and disappear. Rainbow-hued patches glistened on thin shoulders wet from spray.

Unable to overcome shy feelings of joy, Ivan rolled over on to his back in the grass—a perfectly clear sky, without a single cloud, spread over him, and his head was dizzy from the intoxicating aroma

102

of the earth. He stretched himself out on the damp grass and laughed softly to himself from a surfeit of happiness.

Deep down in his heart alarm still smouldered—before them was a mountain range difficult to cross, behind—it was obvious what awaited them if they went back. But here, in this garden of great beauty, beside the person, lost and found, who had become dear to him, Ivan felt that his heart was as bright and clear as that of a child—he felt better than he had ever done during his years as a prisoner of war. And he lay on the grass, thirstily drinking in this sudden, inexplicable joy without even trying to discover where it had come from or what had happened to him—he was simply happy in a human sort of way. It is true that he soon realised that it would not be for long; everything disturbing and difficult remained stubbornly in his mind, and if they could be forgotten it was only because their place was taken temporarily by the happiness that had suddenly taken him into its embrace.

He did not get up from among the poppies and did not once look at her, his delicate sense of modesty forbade it. As he lay on his stomach he picked the poppies nearest to him and mechanically formed them into a bouquet. A calm, restrained gentleness came over him as he continued picking flowers until he heard hurried footsteps. He raised his head; there was no longer anyone under the waterfall, but Giulia was not far away, running in the direction of the place where she had left him, putting on her striped jacket as she ran. He again laughed softly as he saw her gazing impatiently and worried into the distance, but he did not call to her; instead he picked up the leather coat and followed unhurriedly behind her.

She ran quickly round the rhododendrons, her co-

103

al-black wet hair glistening in the sun, and, stopped suddenly beside the patch of crushed poppies. Even from a distance it was easy to see that she was frightened and puzzled as she looked first in one direction and then in another and then set off down the slope. An instant later something made her turn round.

«Ivan!»

Fear, relief and joy sounded all together in that exclamation, and she clapped her hands and ran to him, arms outstretched, like a young bird. Ivan stood still. It seemed an age since he had last seen those flashing joyful eyes, the tender tan of her cheeks and the tangle of her cropped hair. His whole being was eager to rush to her but he restrained himself and did not even speak. But she, crushing the poppies under her clogs, jumped up and threw her two arms round Ivan's neck and, hanging in the air, burned his lips with an unexpected cheeky kiss.

He held his breath, but she, her arms still round his neck, threw back her head and roared with laughter and looked lovingly at his face that was burning from the touch of those cold, firm lips. Then she stopped laughing, unclasped her hands, pushed him lightly away and dropped on to the grass.

Her eyes were sparkling with childish laughter; her jacket, fastened only by one piece of stick in place of a button, flew open displaying a small enamelled cross in the hollow between her breasts. The cross drew his attention for a moment but she immediately realised it and fastened her jacket, still laughing with her eyes, her face, her wide whitethroated mouth, with every inch of her youthful body that was still cold from her bath.

(To be continued)

104

БЕЛАРУСКІ МАРЫНІСТ

Дваццаць гадоў назад я ўпершыню ўбачыў пісьменніка. Быў ім Аляксандр Міронаў. На літаратурным вечары ў 42-й школе Мінска ён коротка расказаў пра сябе, а затым чытаў свае творы.

Нас тады пакарыла стрыманая мужнасць і разам з тым такая дзівосная рамантыка. Здавалася, чалавек гэты з'явіўся з нейкага незвычайнага свету. І адчуванне гэта не рассялася з гадамі. Не кожны столькі пабачыў і перажыў, як Аляксандр Міронаў.

А пачыналася ўсё проста, будзённа. З беларускага горада Оршы, дзе былі працытаны першыя кніжкі, дзе быў Дняпро, які дарыў плотак і акунёў, ляшчой і шчупакоў. Тут з'явілася няясная мара аб далёкіх краінах, аб велізарных караблях і морах-акіянах. Нарадзіўшыся ў «сухапутнай» сям'і чыгуначніка, Аляксандр Міронаў стаў мараком. Праўда, да гэтага яшчэ была вучоба, работа на заводах.

Мара збылася. Дваццацігадовым юнаком у 1930 годзе ён

паехаў у Архангельск. Працаваў журналістам, плаваў на суднах савецкага гандлёвага флоту, пазнаёміўся з многімі краінамі. І тут два захапленні — літаратура і мора — сутыкнуліся паміж сабой, але не ўступілі ў супярэчнасць, а, наадварот, вельмі ўдала дапоўнілі адно другое, выліліся ў адзінае рэчыва, якое называюць жыццёвым шляхам. Пазней першае з іх узяло верх, прымусіла Аляксандра Міронава «кінуць якар», моцна ўсадзіла за стол пісьменніка.

А пакуль... Хто звернецца да друку 30-х гадоў, напэўна, сустрэне матэрыялы, у якіх расказвалася пра Аляксандра Міронава. У той час ён быў непасрэдным удзельнікам выдатнай чэлюскінскай эпапеі, першым летапісцам яе.

За мужнасць і гераізм ён быў узнагароджан ордэнам Чырвонай Зоркі. Другі такі ж ордэн разам з многімі медалямі з'явіўся на грудзях марскога афіцэра А. Міронава ўжо ў час Вялікай Айчыннай вайны. Маракі-ваіны Паўночнага фло-

ту добра ведалі яго прозвішча, якім былі падпісаны многія матэрыялы ў флоскім друку.

Да вайны пісьменнік выдаў некалькі кніг: «Марскія будні», «Паход Чэлюскіна», «Чукоцкія навелы», «Вялікае сэрца». Вайна затармазіла, але не спыніла яго літаратурную працу. Назіранні, што накапіліся, як вулкан, прарваліся з тайнікоў душы новымі творамі, якія склалі кнігі: «Востраў ружовых скал», «Далёка на Поўначы», «У краіне глыбокіх прастораў», «Канец легенды», «Сын докера», «На акіянскіх дарогах», «Па морах, па акіянах», «Лёдавая адысея» і іншыя.

Асноўная тэма творчасці пісьменніка — мора, суровае, поўнае рамантыкі.

Раман «Караблі выходзяць у акіян» і працяг яго «Толькі мора вакол» — новы творчы ўзлёт пісьменніка, які сведчыць аб далейшым удасканаленні яго майстэрства. Не так даўно Аляксандр Міронаў скончыў яшчэ адзін раман — «Праз тысячу смярцей». У цен-

тры яго — наш зямляк, хлопец з Мінска, які трапіў на Балтыку...

Аднак пісьменнік вядомы не толькі як марыніст. Зборнік нарысаў «Залічан навечна» прысвечаны работнікам міліцыі. Дакументальная аповесць «Адна справа Зосіма Пятровіча» расказвае аб самааададнай працы чэкістаў, якія выявілі злачынствы здрадніка-паліцая. Сумесна з Міхаілам Янушкам напісана аповесць «Каса на камень» — аб сённяшняй калгаснай вёсцы.

Вядомы Аляксандр Міронаў і як публіцыст. Важкі ўклад унёс ён у стварэнне ваеннай мемуарнай літаратуры, з'яўляючыся аўтарам літаратурнага запісу кніг людзей, чые подзвігі ўпісалі не адну яркую старонку ў гісторыю Вялікай Айчыннай вайны.

Аляксандр Міронаў да свайго 60-годдзя прыйшоў з вялікім літаратурным багажом. Яго нарысы, апавяданні, аповесці і раманы склалі каля шасцідзесяці кніг, якія выпушчаны рознымі выдавецтвамі.

СЁМАЕ ВЫДАННЕ

У кнігарнях рэспублікі з'явілася новае, сёмае па ліку, выданне вядомай кнігі «Ніколі не забудзем», выпушчанае сёлета выдавецтвам «Беларусь». Напісаная дзецьмі і аб дзецях, аб іх удзеле ў Вялікай Айчыннай вайне, аб тым, як яны дапамагалі дарослым змагацца з нямецка-фашысц-

кімі захопнікамі, яна стала адной з самых любімых кніжак юных чытачоў. За 22 гады, якія прайшлі пасля выхаду яе ў свет, кніга сем разоў выдавалася ў нашай рэспубліцы і адзін раз у дзіцячым выдавецтве ў Ленінградзе ў перакладзе на рускую мову. Яе агульны тыраж склаў 384 тысячы экзэмпляраў. Бадай, піводная дзіцячая кніжка ні да вайны, ні пасля вайны не выходзіла столькі разоў і такім вялікім тыражом.

Чым вытлумачыць папулярнасць гэтай кнігі?

Чым яна прываблівала і прываблівае юных чытачоў? Відаць, лепш за ўсё на гэтыя пытанні дадуць адказ словы народнага пісьменніка Беларусі Якуба Коласа, якія ён напісаў у сваёй прадмове да яе: «Кніга паказвае велічнасць душы і патрыятызм усяго народа ў цэлым і, у прыватнасці, яго гераічных дзяцей, смелых, вынаходлівых, бяспрашных, цвёрдых воляю, мужна пераносячых нечуванья пакуты, дужых сваёй вераю ў перамогу над ворагам».

чаннем і сацыяльнай несправядлівасцю.

Купалаўскі «Мужык» набыў шырокую вядомасць. Ён увайшоў у анталогіі і зборнікі беларускай паэзіі, пераведзен на многія мовы народаў СССР.

На вечары, прысвечаным першаму вершу Янкі Купалы, выступілі вядомыя пісьменнікі, паэты, дзеячы культуры беларускай сталіцы.

Ансамбль гарадскога дома культуры стаў сапраўднай ніколай харэаграфіі: тут працуюць дзве падрыхтоўчыя групы па сорок чалавек і студыя, у якой займаюцца каля паўтары сотні юных танцораў.

Зараз ансамбль «Юрачка» рыхтуе новую праграму. Героіка-патрыятычная кампазіцыя «Хатынь» і харэаграфічная кампазіцыя «Купалінка», якія ставіць мастацкі кіраўнік калектыву Я. Куліш, будуць асновай гэтай праграмы.

За творчыя поспехі ў развіцці танцавальнага мастацтва і актыўную канцэртна-выканаўчую дзейнасць калегія Міністэрства культуры БССР прысвоіла маладзёжнаму ансамблю «Юрачка» ганаровае званне — народны.

Выступаюць артысты народнага танцавальнага ансамбля «Юрачка» Баранавіцкага гарадскога дома культуры. 80 маладых рабочых і служачых, навучэнцаў тэхнікумаў і школ горада аб'ядноўвае гэты самадзейны калектыв. Сотні канцэртаў даў ён за гады свайго існавання.

Фота А. ПЕРАХОДА.

У ВЯНОК ПАЭТА

Зорка Венера ўзышла над зямлёю,
Светлыя згадкі з сабой прывяла...
Помніш, калі я спаткаўся з табою,
Зорка Венера ўзышла.

Якой чароўнай музыкай напеены гэтыя, здавалася б, простыя, няхітрыя радкі! Напэўна, няма ў Беларусі чалавека, які не ведаў бы песень пра зорку Венеру, дзе зліваюцца позіркі разлучаных закаханых, ці пра абяздоленых прыгонных слуккіх ткачых, якія ткуць у задуменні «заміж персідскага ўзору цвяток радзімы васілька». Гэтыя песні даўно сталі народнымі. Да творчасці Максіма Багдановіча зноў і зноў звяртаюцца кампазітары, яму прысвячаюць вершы паэты, яго кароткі, але яркі і драматычны жыццёвы шлях апісваюць празаікі, даследуюць літаратуразнаўцы.

Словам, нельга знайсці мастака, якога пакінулі б раўнадушным бессмяротныя радкі Багдановічавай паэзіі. Са шчырым усхваляваным пачуццём напісана і прысвечаная паэту новая опера «Зорка Венера», прэм'ера якой днямі адбылася ў Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР. Яе аўтары — кампазітар Юрый Семяняка і паэт Аляксандр Бачыла — паставілі сваёй мэтай раскрыць глыбокую духоўную сувязь Багдановіча з родным краем, са сваім народам, паказаць крыніцы, якія ўспалі яго талент.

Музыка оперы, прасякнутая беларускім народным меласам, сугучна духу паэзіі Багдановіча. У лібрэта шырока выкарыстаны вершы самога паэта, у музыцы — мелодыі тых песень, якія сталі ўжо неаддзельнымі ў нашай свядомасці ад словаў Багдановіча, а таксама народных песень, якія так любіў і часта цытаваў у сваіх вершах паэт (напрыклад, «А дзе ж тая крынчанька») — любімая песня яго маці).

«Маладыя гады, маладыя жаданні» — гэтым хорам замест прывычнай уверцюры пачынаецца опера, і ў далейшым хор і балет адыгрываюць у спектаклі надзвычайную важную ролю, перадаючы настрой, пачуцці і думкі героя. Схіляецца паэт над чыстым аркушам паперы ці раптам застывае ў задуменні ў час сустрэчы з сябрамі, спачатку ледзь чутна, а потым усё мацней гучаць у выкананні хору натхнёныя радкі яго вершаў, а вакол яго кружацца ціхія карагоды — яго мары, яго ўспаміны.

Гэты ўмоўна-сімвалічны персанаж оперы ўзнік ужо ў працэсе працы над ёю непасрэдна ў тэатры. Дырыжор Кірыл Ціханаў і рэжысёр-пастаноўшчык Сямён Штэйн разам з аўтарамі шукалі шляхі ўдасканалення твора. І ў клавір, і ў лібрэта ўходзе рэпетыцый уносіліся змяненні, якія ўдакладнялі, падкрэслівалі, узбагачалі ідэю спектакля.

Агульнай задуме твора падпарадкавана і яго мастацкае афармленне (мастак — Я. Чамадураў). Касцюмы хору і балета носяць ярка акрэслены нацыянальны і ў той жа час умоўны характар. Востры выгнуты мыс у дэкарацыях — нібы абарваны на ўзлёце шлях паэта, — то скалою узразаецца ў мора, то лясной сцяжынкай зьбігае да вогнішча ў ноч на Івана Купалу...

У гэтую ноч зорка Венера ззяе для Максіма і Веранікі, закаханых, шчаслівых, поўных светлых мар і надзей. І другі раз загарэецца яна — ў час іх расстання. Стары заснежаны Мінск. Цяжка хворы Максім ад'язджае ў Крым, прадчуваючы, што больш не ўбачыць роднага неба, сяброў, каханай. Які драматычны сэнс набываюць тут з дзяцінства знаёмыя словы «Зоркі Венеры» — словы апошняга развітання:

Глянь іншы раз на яе, — у расстанні
Там з ёй зліем мы пагляды свае...
Каб хоць на міг уваскрэсла каханне,
Глянь іншы раз на яе...

І вось Крым, Ялта. У апошнія хвіліны жыцця Максіму мрояцца родныя бярозы. Усхвалявана гучыць хор. Аслабелай рукай прыціскае Багдановіч да грудзей свой «Вянок» — адзіны зборнік, выдадзены пры жыцці паэта.

Аляксандр Бачыла расказвае, што кніга, якую гартаў у апошнія сцэны выканаўца галоўнай ролі артыст Аркадзь Саўчанка, — унікальная рэліквія. Лібрэтыст прынес на прэм'еру сапраўднае тагачаснае выданне «Вянка», якое трымаў у руках Максім Багдановіч...

Напэўна і шчырасць музыкі, выдатная работа рэжысёра, з густам зробленае мастацкае афармленне, творчы ўздым, з якім выконвалі свае ролі артысты, — усё гэта забяспечыла поспех новай оперы.

Напісана яшчэ адна старонка мастацкай біяграфіі вялікага паэта. З'явіўся яшчэ адзін твор, які расказвае аб багацці і прыгажосці духоўнага свету беларускага народа.

С. КЛІМКОВІЧ.

ДОЎГІ ВЕК ВЕРША

У клубе Саюза пісьменнікаў БССР адбыўся вечар, прысвечаны першаму вершу Янкі Купалы.

НОВЫ НАРОДНЫ

Больш як пятнаццаць гадоў назад быў створаны танцавальны калектыв Баранавіцкага гарадскога дома культуры. У 1957 годзе самадзейныя танцы паспяхова дэбютавалі ў Мінску. Яны паказалі харэаграфічную сюіту «Дружба народаў».

Асабліва плёна працуе калектыв з 1968 года, калі ў Баранавічах адкрыўся новы палац культуры. У ансамбль прыйшлі здольныя танцы. Узначалі калектыв вопытны балетмайстар М. Пузнаў. У той год і нарадзіўся маладзёжны ансамбль танца «Юрачка».

СВІЦЯЗЯНСКІ ЛАНДШАФТНЫ ЗАКАЗНІК

Легендарнае возера Свіцязь і лес у тысячу гектараў, які яго акружае, аб'яўлены сёлета ландшафтным заказнікам. На Гродзеншчыне гэта ўжо 22-і помнік прыроды, які ахоўваецца дзяржавай.

Свіцязянскі заказнік мае вялікую навуковую і культурна-эстэтычную каштоўнасць. Тут сустракаюцца рэдкія формы даладніковай флоры і фауны Сярэдняй Еўропы. Ёсць расліны, радзімай якіх лічыцца толькі востраў Ява. Расціць дуб і елка, сасна і сібірская лістоўніца, пірамідальная талочка і аксаміт амурскі, бяроза і чырвоны дуб. У лясках можна сустрэць пяся, дзіка, занца, дзікую казулю, дзесяткі відаў млекакормячых і птушак.

У возеры Свіцязь, у яго крыштальна чыстай, блакітнай вадзе ёсць напрудчэйшыя водарасці.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Такія табліцы ўстаноўлены на ўсіх узездах у заказнік. 2. Работнікі лясніцтва на беразе возера Свіцязь. 3. Адзін з куткоў заказніка.

Тэкст і фота А. ПЕРАХОДА.

НА БЕРАГАХ ЛУКОМЛЯ

Не гадамі і нават не дзесяцігоддзямі вымяраецца гісторыя Лукомля. Стагоддзі праплылі над ім, як чароды птушак. Мінулае тут цесна пераплалася з сучасным. Усяго ў некалькіх кіламетрах ад Лукомля вырас малады горад беларускіх энергетыкаў Новалукомль.

Некалькі год назад на месцы былога замка, што ўзвышаецца ў цэнтры Лукомля, пачаліся раскопкі.

Сёлета археолагі зноў прыступілі да раскопак, на гэты раз пасадку — месца, дзе ў старажытныя часы жылі гараджане.

З тоўшчы зямлі былі здабыты дзесяткі прадметаў хатняга ўжытку — кераміка, вырабы з косці, прадметы ўзбраення — наканечнікі стрэл, коп'яў, баявыя сякеры. Ёсць рэчы, прывезеныя з розных краін, у тым ліку арабскія манеты X стагоддзя. Знойдзена фігурка шахматнага караля, вырабленая ў XI—XII стагоддзях.

Раскопкі пацвердзілі, што першыя жыхары на месцы сучаснага Лукомля з'явіліся яшчэ ў V стагоддзі. Гэта хутчэй за ўсё былі славяне. Славянскае пасяленне, напэўна, полацкіх крывічэй, існавала і ў IX стагоддзі. Усё гэта пацвярджае, што Лукомль узнік адначасова з Полацкам і Віцебскам, калі не раней.

ПОМНІКІ ДРАЎЛЯНАГА ДОЙЛІДСТВА

Новасібірск — усяго тры чвэрці стагоддзя. Яго гасці не знойдуць тут рэштак сівай мінуўшчыны — замкаў, палацаў. Сібіракі ганарацца помнікамі рускага драўлянага дойлідства. Горад рос сярод лясоў. Амаль кожны яго дом упрыгожваўся мудрагелістымі «драўлянымі карункамі», выразанымі цялярскай стамескай і пілою. Здзіўляючыя сваёй прыгажосцю ўзоры аздаблялі фасады дамоў, вароты і аконную ліштву.

Сёння Новасібірск энергічна будзеца, і дамы, што аджылі свой век, уступаюць месца будынкам сучасным. «Але помнікі драўлянага дойлідства мы беражліва ахоўваем, — гаворыць галоўны архітэктар горада Генадзь Бурхану, — драўляныя ўпрыгожванні з дамоў, якія належаць зносу, мы здымаем, каб потым паказаць іх у будучым музеі гісторыі Новасібірска, дзе, дарчы, будзе стаяць у першапачатковым выглядзе адзін з першых дамоў, пабудаваны на беразе Абі рукамі ўмельцаў».

КАРАЛЕЎСКАЯ НОРКА НА КАМЧАТЦЫ

Ля падножжа вулкана Авачынскага на Камчатцы разме-

шчана зверагадоўчая дзяржаўная гаспадарка, якая спецыялізуецца на разведзенні норак.

Дванаццаць тысяч норак размешчаны ў зручных «кватэрах» — шэдах. Сёлета прыплод маладняку ў гаспадарцы склаў 51 500 норак.

Гаспадарка з кожным годам расшыраецца, на нарыхтоўчыя пункты адпраўляюцца шкуркі самых мудрагелістых расфарбовак: серабрыста-блакітныя, нарвежскія чорныя, амерыканскія паламіна, белыя. У 1969 годзе на Камчатку была завезена і добра прыжылася каралеўская жамчужная норка.

На міжнародных пушных аўкцыёнах футра норкі з Камчаткі нязменна атрымлівае высокую ацэнку.

МОВА УСПРЫЙМАЕЦЦА РУКАМІ

Невялікі прыгожы апарат, які нагадвае транзістарны радыёпрыёмнік, у адрозненне ад звычайных адна- і двухтэлефонных слухавых апаратаў мае трэці тэлефон — «косны». Гэта вібратар, які заціскаецца ў кулак: ачагі асабліва высокай, так званай «такцільнай» адчувальнасці, як паказалі даследаванні, знаходзяцца ў далонях і ў грудной клетцы. Аказваецца, нават пры поўнай страце слыху можна пры дапамозе сігналаў — ваганняў спецыяльнага вібратора — успрымаць мову... рукамі.

Новы апарат, сканструяваны ў Ленінградзе, на аснове дасягненняў электронікі, можа не толькі пратэзіраваць слых падобна звычайнаму слыхавому апарату, але і з'яўляецца незаменным тэхнічным сродкам трэнерыі, які дазваляе развіваць слых і мову.

МЕТАЛ З ДНА АКІЯНА

Ёсць на ўзбярэжжы Паўночнага Ледавітага акіяна заліў з назвай — Ванькіна Губа. Як

устанавілі разведчыкі нетраў, яго дно літаральна ўсеяна алавянай рудой — касітэрытам.

Цяпер у Якуціі арганізавана марское разведвальна-эксплуатацыйнае прадпрыемства. Нядаўна ў Якуцк дастаўлены ліхцер «Гарняк», якому пасля перабудовы суджана стаць першым у Запаляр'і «плывучым рудніком». На борце судна размесцяцца горна-абагачальнае абсталяванне і жыллёва-бытавыя памяшканні для рабочых. Марское прадпрыемства пачне здабычу волава ўжо ў будучым годзе.

НІЎХА-РУСКІ СЛОЎНІК

Выдавецтва «Савецкая энцыклапедыя» ўпершыню ў СССР выпусціла ніўха-рускі слоўнік, які змяшчае каля 20 тысяч слоў.

Ніўхі — прамыя нашчадкі старажытных жыхароў Ніжняга Амура і Сахаліна. Савецкія вучоныя мяркуюць, што іменна на тэрыторыі ніўхаў адбываўся стык культур поўначы і поўдня, ажыццяўлялася сувязь старажытных культур народаў, якія насяляюць Манголію і Аляску.

Мова ніўхаў уяўляе сабой велізарную цікавасць для лінгвістаў і гісторыкаў, паколькі не мае нічога агульнага з іншымі палеаазіяцкімі мовамі. Яе паходжанне і сёння застаецца загадкай для даследчыкаў.

Адрозніваючыся самабытнасцю сваёй культуры і індывідуальнасцю мовы, ніўхі разам з тым перанялі нямала новых слоў. За гады Савецкай улады гэта маленькая паўночная народнасць, якая налічвае цяпер усяго 4 000 чалавек, прайшла шлях, роўны стагоддзям, — ад рававога ладу да сацыялізму. Цесныя кантакты з рускімі, укараненне ў вытворчую і гаспадарчую дзейнасць ніўхаў новых відаў тэхнікі, актыўны ўдзел у грамадскім жыцці краіны папоўнілі слоўнікавы састаў ніўхскай мовы словамі і тэрмінамі, якія адлюстроўваюць змены ў іх жыцці.

Парны палёт.

Фотазьяд М. ХАДАСЕВІЧА.

НА АРЭНЕ — НАРОДНЫ ЦЫРК

— Выступае артыстка народнага цырка Вера Клімянок, — аб'яўляе вядучы.

Затаіўшы дыханне, зала сочыць за адточанымі рухамі эквілібрысткі, а потым узрываецца громам апладыментаў...

Адзін за адным дэманструюць сваё майстэрства паветрачным канатом Ларыса Філіновіч. Імітатар галасоў птушак і звяроў Алег Лакутка, эцюд «На катушках» паказваюць Галя Аўрамчыкава і Тамара Лізунова. Цяжка паверыць, што яны — не прафесійныя артысты. Так, Вера Клімянок і Алег Лакутка займаюцца ў дзесятым класе, Ларыса Філіновіч працуе швачкай на панчошна-трыкатанай фабрыцы «8 сакаві-

ка», Галя Аўрамчыкава — прадавец магазіна «Крышталь», Тамара Лізунова — касір абутковага магазіна «Чаравічкі». Усе яны — удзельнікі народнага цырка Палаца культуры чыгуначнікаў імя Леніна. Дарэчы, В. Клімянок і А. Лакутка — лаўрэаты Усесаюзнага фестывалю самадзейнага цыркавага мастацтва.

Зараз у народным цырку, якім кіруе Аляксандр Гінзбург, займаецца 50 чалавек. Гэта школьнікі, студэнты, рабочыя, служачыя. Кожны аўторак, чацвер і суботу яны прыходзяць у Палац культуры на рэпетыцыі: зараз рыхтуюцца да новай праграмы «Дзень добры, маладосць!». Пасля маляўніча пастаўленага пралогі выступаць эквілі-

брысты, удзельнікі паветрачных нумароў на трапецыі і на вертыкальным канатце, жанглёры. Рэпэціруюць новыя нумары велафігурысты, зноў і зноў адрацоўвае кожны рух самы малады ўдзельнік калектыву — дзесяцігадовы Раман Лінкоў, чэмпіён школьнай рэспубліканскай алімпіяды па акрабатыцы.

Народны цырк гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў выступаў на арэне дзяржаўнага цырка БССР, удзельнічаў у IX фестывалі рабочай моладзі ў ГДР.

Цыркавое мастацтва — прывабнае і захапляючае. І многія самадзейныя артысты звязалі свой лёс з прафесійнальным цыркам. Напрыклад, пасля паспяховага заканчэння Маскоўскага цыркавага вучылішча Аляксандр Ваўчок і Уладзімір Рузанаў выступваюць на арэнах прафесійнальных цыркаў. У Осла зараз дэманструе сваё майстэрства былы выхаванец народнага цырка Віктар Радзянка. **М. ДАНИЛЕНКА.**

ГУМАР

— Які найлепшы спосаб пазбавіцца ад некалькіх кілаграмаў? — запытала чытачка рэдакцыю аднаго жаночага часопіса.

— Лепш за ўсё пакінуць іх на талерцы! — быў адказ.

Школьнае сацыненне дзесяцігадовага хлопчыка пра свайго бацьку: «Мой тата можа ўзбрацца на самую высокую гару, пераліць самае шырокае мора і перамагчы самага раз'юшанага тыгра! Але ў яго

на гэта не хапае часу, таму што ён павінен дапамагць маме выціраць посуд».

Суддзя пытаецца ў паліцэйскага, запрошанага ў якасці сведкі:

— Як вы пазналі злачынцу? — Я ішоў следам за жанчынай. Калі яна прайшла міма трох магазінаў жаночага адзення, не кінуўшы позірку на вітрыны, мне стала ясна: гэта мужчына!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.